

ASPECTS OF BILATERAL RELATIONS BETWEEN ROMANIA AND THE REPUBLIC OF MALI FROM 1960 TO 1968

Bogdan Iulian Ranteş
PhD, „Valahia” University of Târgovişte

Abstract: The present paper aims to analyze the relations between Romania and Mali in the 1960s. Since independence, the African state has shown a proximity to the socialist camp so that Romania was willing to establish bilateral relations with it. In the beginning, Romania applied a policy of aid that was manifested by equipping several Malian schools with teaching materials and by receiving young people from Mali to study. Then, between the two states, several trade and cultural agreements were signed, and some visits of delegations from the two states were organized. Towards the end of the period studied the relations between the two countries cooled due to the opposite positioning during the Prague Spring and due to the proximity of the African state to the USSR.

Keywords: cultural relations, economic relations, Madeira Keita, socialist camp, Nicolae Ceauşescu

Mali este un stat situat în partea de vest Africii al cărui teritoriu a făcut parte din mai multe regate până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, atunci când a devenit colonie franceză. Până în anul 1960 Mali a făcut parte din imperiul colonial francez fiind cunoscut sub numele de Sudanul francez.

Primele semne ale independenței acestui teritoriu au apărut la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial atunci când au fost create primele grupări politice. Primul partid înființat a fost Partidul Sudanesez Progresist, condus de un învățător numit Fily Dabo Sissoko, care era afiliat socialiștilor francezi. În data de 21 octombrie 1946 a avut loc la Bamako, capitala Sudanului francez, un congres în care s-a decis înființarea confederației de partide din coloniile franceze africane numită Rassemblement démocratique africain care avea ramificații în toate aceste regiuni și era afiliată comuniștilor francezi. Filiala acesteia din Sudanul francez se numea Uniunea Sudaneseză și era condusă de Mamadou Konate și Modibo Keita.¹

După adoptarea Constituției franceze din 1958 și înființarea Comunității franceze, această colonie și-a schimbat numele în Republica Sudaneseză, având drepturi depline în cadrul organizației și fiind autonomă.

În anul 1959, Republica Sudaneseză alături de Senegal s-au unit și au înființat un nou stat numit Federația Mali care a funcționat inițial tot în cadrul Comunității Franceze. Artizanii acestei mișcări au fost Modibo Keita și senegalezul Leopold Sedar Senghor care doreau înființarea unei federații alcătuite din toate coloniile franceze din partea de Vest a Africii, având ca model Commonwealth-ul britanic. De altfel, la început, din Federația Mali au mai făcut parte Dahomey (Benin) și Volta Superioară (Burkina Faso), însă cele două s-au retras la scurt timp.²

În data de 20 iunie 1960 Federația Mali a devenit un stat independent însă acesta a rezistat doar două luni datorită unor neînțelegeri apărute între Senghor și Keita. În data de 20 august partea senegaleză a denunțat înființarea Federației și a proclamat ieșirea Senegalului din aceasta, devenind stat independent.

¹ Hubert Deschamps, Jean Ganiage, *L'Afrique au XX-eme siecle*, Sirey, Paris, 1966, p.361.

² *Ibidem*, p.362

Acest eveniment a fost prezentat și în presa română, în ziarul Scânteia fiind publicată o informare în care se preciza faptul că în nopatea dintre 19 și 20 august 1960, în federația Mali, președintele guvernului, Modibo Keita, decretase starea excepțională. Motivul a fost demiterea de către acesta a vicepreședintelui federației, senegalezul Mamadou Dia, care, la scurt timp, a proclamat independența Senegalului și retragerea acestuia din Federația Mali. Tot atunci au fost arestați toți membrii guvernului federal de origine sudaneză (n.a. maliană) care se aflau la Dakar, în frunte cu Modibo Keita, iar ulterior au fost trimiși la Bamako, capitala Sudanului francez.³ Într-o altă informare din 27 august 1960 ziarul Scânteia considera, într-un limbaj de lemn, că Federația Mali a fost dizolvată în urma unui complot al unor elemente reacționare senegaleze cu ajutorul colonialiștilor.⁴

Ulterior, la 22 septembrie Sudanul francez și-a schimbat numele în Republica Mali, iar președintele noului stat a devenit Modibo Keita. Primul pas făcut de acesta a fost ruperea relațiilor diplomatice cu Franța și cu fostele colonii care încă mai erau controlate de aceasta și apropierea de URSS și celelalte state comuniste. De altfel, la începutul anilor 60 specialiștii considerau Mali ca fiind unul din principalii aliați ai Uniunii Sovietice în Africa, alături de Ghana și Guinea.

Apariția noului stat a fost adusă la cunoștința oficialilor RPR în aceeași zi printr-o telegramă trimisă de guvernul malian președintelui Consiliului de Miniștri român, în care se preciza „*dorința poporului malian și a guvernului său de a întreține relații amicale cu toate popoarele lumii.*”⁵

În luna noiembrie a aceluiași an a avut loc și prima vizită a unei delegații maliene în România. Atunci s-a desfășurat la București un seminar internațional cu tema *Ocotirea mamei și a copilului*, organizat de Consiliul Național al Femeilor din RPR și la care au fost invitate delegații din câteva state din Africa și Asia. Din partea Republicii Mali a participat o delegație condusă de Rokaitou Sow, care ocupa funcția de secretară generală a Secției femeilor muncitoare din cadrul unui sindicat malian.⁶ Pe durata desfășurării seminarului delegata statului african a vorbit despre mai multe aspecte sociale din țara sa, aducând la cunoștință faptul că 98% dintre femei erau analfabete, iar dintre copii doar 8% frecventau școala.⁷

În data de 1 decembrie 1960 cele două state au anunțat stabilirea de relații diplomatice la nivel de ambasadă, în urma unui schimb de mesaje între Chivu Stoica, președintele Consiliului de Miniștri al RPR și Modibo Keita, președintele guvernului malian.⁸

La sfârșitul anului 1960, ziaristul Tudor Vornicu a efectuat o serie de vizite în mai multe state din partea de Vest a Africii. În numărul din 16 decembrie 1960 al ziarului Scânteia el a publicat un editorial în urma vizitei realizate în republica Mali, intitulat *Mali, în anul întâi al independenței.*⁹ La început autorul a prezentat o scurtă trecere în revistă a frumuseților naturale de pe teritoriul statului african. Ulterior, Vornicu s-a arătat impresionat de niște rapsozi populari care aveau în repertoriu cântece despre istoria vechilor imperii care au stăpânit acel teritoriu și care erau răspândiți în toată țara. În final autorul dorea să inducă ideea că Mali este un stat nou, condus de oameni tineri care cunosc și se preocupă de problemele de zi cu zi ale oamenilor de rând, încercând să le rezolve cu ajutorul socialismului.¹⁰

³ Scânteia, an XXX, nr. 4919, 22 august 1960, p. 4.

⁴ Scânteia, an XXX, nr. 4920, 23 august 1960, p. 3.

⁵ Vasile Gliga (coord.), *Reprezentanțele diplomatice ale României*, volumul III, Editura Politică, București, 1973, p. 388.

⁶ ANIC, fond Institutul Cultural pentru Relații Culturale cu Străinătatea-Africa, dosar nr. 9/1960-1962, f. 40

⁷ *Ibidem*, f.42

⁸ Scânteia, an XXX, nr. 5005, 1 decembrie 1960, p.1.

⁹ Scânteia, an XXX, nr. 5018, 16 decembrie 1960, p.3

¹⁰ *Ibidem*.

În anul 1961 cel notabil eveniment în cadrul relațiilor dintre cele două state a fost numirea primului ambasador român în Republica Mali, în persoana fostului general de securitate Gheorghe (Gogu) Popescu care se reprofilase în diplomat. Acesta era deja ambasadorul României în Guinea și a fost numit și în Mali prin Decretul Consiliului de Stat al RPR nr. 295 din 3 octombrie 1961.¹¹

Aproximativ un an mai târziu, oficialii malieni au desemnat primul ambasador al aceluși stat în România, în persoana lui Abdulah Maiga, care avea reședința în Cehoslovacia.¹²

Până în anul 1963 relațiile dintre cele două țări au fost aproape inexistente. Astfel între acestea nu avuseseră șoc decât schimbul de reprezentanți diplomatici, lipsind cu desăvârșire schimburile economice sau de altă natură așa cum reiese dintr-un raport al Ambasadei statului român. De asemenea, se mai menționa faptul că România era singura țară din lagărul socialist care nu avea încheiat niciun acord cu Republica Mali.¹³

Cu toate acestea au mai existat în acea perioadă câteva vizite ale unor oficiali malieni în România. Prima dintre acestea s-a desfășurat în perioada 18-25 martie 1962, atunci când directorul Muzeului Național din Bamako, Mussa Omar, a vizitat mai multe obiective culturale din București și județul Argeș la invitația Institutului Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea. Oficialul malian a avut întrevederi cu mai mulți oficiali ai aceluși Institut și cu reprezentanți ai mai multor muzee din capitală.¹⁴

În luna decembrie a aceluiași an a avut loc vizita în România a unei delegații economice maliene. Inițial aceasta trebuia să fie condusă de Hamacine N'Doure, ministrul transporturilor și comerțului din statul african, însă situația s-a schimbat și la București a ajuns una condusă de Diarra Mamadou, care era parlamentar și vice-primar al orașului Bamako.¹⁵

Acesta a vizitat România în intervalul 12-14 decembrie și a avut ca scop demararea unor negocieri în domeniul relațiilor economice. Pe durata vizitei acesta a avut o serie de întrevederi cu ministrul român al Comerțului Exterior, Gogu Rădulescu, președintele Sfatului Popular al Bucureștiului și un adjunct al Ministerului Afacerilor Externe.¹⁶

La începutul anului 1963 a fost semnat un Acord de colaborare culturală între cele două țări care era valabil pe o perioadă de doi ani. Acesta prevedea printre altele primirea la studii în România a câte 10 studenți malieni pe an. Aceștia au fost trimiși încă din primul an și erau încadrați în învățământul profesional și tehnic precum și în cel superior.¹⁷

Tot în același an statul român a continuat politica de ajutorare a statului african prin dotarea a două școli elementare din Mali cu materiale didactice. Acest tip de politică a fost caracteristică perioadei de început a relațiilor României cu statele din Africa Subsahariană, fiind preluată după modelul sovietic și urmând ajutorarea prin orice mijloace a statelor africane apropiate de lagărul socialist. România nu avea foarte multe posibilități în acest sens astfel încât cel mai la îndemână mod de a ajuta aceste state era în domeniul învățământului. La 16 aprilie 1963 a fost organizată o ceremonie la sediul ambasadei române la care au participat mai mulți oficiali ai statului african. Aceștia s-au arătat încențați de gestul românilor mulțumindu-le pentru această inițiativă.¹⁸

La sfârșitul anului 1963 a fost semnat și primul acord comercial și de plăți între cele două state. Acesta a fost parafat în timpul vizitei unei delegații române alcătuită din

¹¹ ANIC, fond Consiliul de Stat-Decrete, dosar nr.295/1961, f.1.

¹² V. Gliga, *op.cit.*, p. 389.

¹³ AMAE, fond Mali, Problema 20/an 1962/ Mali, dosar nr.15, f. 2.

¹⁴ ANIC, fond IRRCS, dosar nr. 19/1962-1964, ff. 195-196

¹⁵ AMAE, fond Mali, Problema 220/an 1962 Mali, dosar nr.30, f. 8.

¹⁶ *Ibidem*, f. 10.

¹⁷ AMAE, fond Mali, Problema 217/an 1962/ Mali, dosar nr. 39, ff. 9-10.

¹⁸ *Ibidem*, ff. 17-18

reprezentații ai Ministerului Comerțului Exterior și Ministerului Afacerilor Externe, care au vizitat statul african în data de 23 decembrie 1963. Acordul era valabil pentru o perioadă de un an și avea 16 articole iar România putea exporta în statul african printre altele utilaje industriale și agricole, produse alimentare, textile și industriale. În schimb, putea importa din republica Mali arahide, piei de ovine și bovine, pește sau orez.¹⁹ Conform unui raport despre această vizită, membrii delegației precizau faptul că în luna decembrie a anului 1963 ei au efectuat vizite în mai multe state africane precum R.A.U, Dahomey, Togo și Nigeria. Despre vizita din Mali, aceștia afirmă că ea a durat o zi și că s-au întâlnit doar cu oficialul statului african desemnat pentru a semna acordul, numit Hamacine N'Doure, care era ministrul transporturilor și comerțului.²⁰

Exact în aceeași perioadă, al doilea om în statul african, Madeira Keita, a efectuat o vizită privată în România în intervalul 18-25 decembrie 1963. Acesta ocupa funcția de Ministru al Justiției și membru în Biroul Politic al partidului Uniunea Sudaneză. Pe durata șederii în R.P.R. oficialul malian a avut mai multe întrevederi cu omologul său român, Ion Manoliu, dar și cu alți oficiali importanți precum Corneliu Mănescu, ministrul Afacerilor Externe, sau Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri. De asemenea, pe durata șederii în România, oficialul malian a vizitat mai multe obiective din București și din județul Brașov.²¹

Între anii 1964-1966 relațiile dintre cele două state au scăzut în intensitate cele mai importante evenimente în acest sens fiind închiderea ambasadelor acestora. Astfel, la începutul anului 1964, ambasadorul României din Guineea, care era acreditat și în Mali, a fost retras. La scurt timp statul african a decis închiderea ambasadei sale de la Praga, din motive financiare, ambasadorul de aici fiind acreditat și la București.²²

Pe plan economic situația era la fel. Deși aveau semnat un Acord comercial încă din 1963, schimburile comerciale dintre cele două state erau la un nivel extrem de scăzut, acestea refuzând din varii motive să aplice prevederile documentului. Aceeași situație se găsea și în domeniile care țineau de cultură, acolo unde interacțiunea dintre cele două țări era limitată. De asemenea, în acea perioadă a scăzut și numărul tinerilor malieni care studiau în România. Dacă la început erau zece, în anul 1966 rămăseseră numai cinci.²³

În ciuda acestei situații, delegațiile celor două țări au colaborat foarte bine în cadrul ONU, acestea fiind coautoare a mai multor documente și proiecte prezentate în cadrul sesiunilor Adunării Generale a ONU din anii 1964-1965.²⁴

În timpul desfășurării celui de-al XXIII-lea Congres al PCUS a avut loc o întâlnire între Nicolae Ceaușescu, conducătorul delegației române, și Madeira Keita, conducătorul delegației maliene. Aceasta s-a desfășurat în zilele de 6-7 aprilie 1966, iar cei doi au vorbit despre situația din Africa, lupta împotriva imperialismului, despre situația din România și posibilitatea dezvoltării relațiilor dintre cele două țări. Despre acest ultim aspect, Ceaușescu afirma că: „*Noi dorim să dezvoltăm relațiile noastre, în măsura în care și dumneavoastră găsiți util să dezvoltăm aceste relații. În general cred că este bine să avem un schimb de păreri între țările și partidele noastre și să stabilim ce este de făcut în direcția asta. Ar fi bine să ne gândim și la un schimb de delegații, cu care ocazie am putea face un schimb de experiență, să ne cunoaștem mai bine și să stabilim căile de dezvoltare a relațiilor dintre noi.*”

¹⁹ O copie a acordului se găsește în ANIC, fond Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale, dosar nr. 23/1963-1964, ff. 18-26.

²⁰ AMAE, fond Africa, Problema 212/an 1963/Africa, dosar nr. 31, f.49.

²¹ AMAE, fond Mali, Problema 220/an 1963 Mali, dosar nr. 46, ff. 33-34.

²² AMAE, fond Mali, Problema 220/an 1966/ Mali, dosar nr. 62, f.34.

²³ *Ibidem*, f. 35

²⁴ *Ibidem*, f. 36.

*Ori dumneavoastră trimiteți o delegație la noi, ori noi la dumneavoastră, la nivelul la care vom cădea de acord.*²⁵

În răspunsul său, oficialul malian a afirmat că era de dorit să se dezvolte relațiile dintre cele două țări, însă pe plan economic și comercial posibilitățile țării sale erau limitate. El considera că, pentru început, era bine ca aceste relații să se desfășoare pe plan politic și în domeniul învățământului.²⁶

În anul 1966 relațiile dintre cele două state au mai crescut în intensitate, acest lucru fiind vizibil mai ales prin numirea unor noi ambasadori în cele două capitale. La 15 iulie 1966 noul ambasador malian în România, Ya Dumbia, și-a prezentat acreditările, el având rezidența la Belgrad. În cadrul ceremoniei aceasta a avut o întrevedere cu Președintele Consiliului de Stat al RPR, Chivu Stoica. În cadrul acesteia, cei doi au discutat despre relațiile dintre statele lor și despre lupta împotriva colonialismului. De asemenea, ambasadorul a apreciat eforturile României pe plan internațional pentru apărarea suveranității naționale a tinerelor state africane și a păcii mondiale. În schimb, președintele Chivu Stoica a lăudat activitatea guvernului malian pentru a dezvolta țara după lunga perioadă de colonialism și de a adopta mai multe principii socialiste. De asemenea, oficialul român a mai vorbit despre instabilitatea din Africa Subsahariană, afirmând în acest sens că: „*Înțelegem și împărtășim pe deplin preocupările țării dumneavoastră și a altor state de pe continentul african față de primejdiile care decurg pentru independența lor, în urma intensificării acțiunilor agresive ale cercurilor imperialiste. Poporul român sprijină cu hotărâre lupta de eliberare națională a popoarelor.*”²⁷

La scurt timp, România l-a acreditat la Bamako pe Ion Georgescu, ambasadorul său din Algeria.

Reprezentanții statului african au ținut cont de dorința lui Ceaușescu și au trimis în luna octombrie o delegație de bunăvoință, condusă de același Madeira Keita, Ministrul Justiției malian, care mai vizitase România de două ori, în 1956 și în 1963 și discutate cu Ceaușescu la Moscova, cu cââteva luni mai devreme. Pe durata vizitei, oficialul statului malian a avut mai multe întrevederi cu Ministrul Justiției din România, cu vice-președintele Consiliului de Miniștri și cu alți oficiali români.²⁸

În ciuda acestor evenimente, relațiile româno-maliene au rămas la un nivel scăzut în comparație cu relațiile pe care România le avea cu alte state de pe continentul african precum Guineea sau Ghana.

În anul 1968 relațiile dintre cele două țări s-au răcit definitiv după ce Partidul Unității Sudaneze din Mali a aprobat intervenția în Cehoslovacia a celor cinci state membre ale Pactului de la Varșovia, în timp ce România a fost singurul stat membru al Pactului care s-a opus.

În același an conducătorul malian, Modibo Keita a fost înlăturat de la putere în urma unei lovituri de stat organizată de un grup de tineri militari în data de 19 noiembrie. Principalul motiv al acesteia a fost o criză economică în care intrase statul african datorită politicilor greșite ale conducătorilor. De asemenea, armata fusese reorganizată, iar multe dintre atribuțiile acesteia fuseseră transferate unor miliții populare.²⁹ După aceea s-a vorbit foarte mult despre implicarea unor factori externi din Franța sau SUA, însă nu a fost dovedit nimic în acest sens.

²⁵ ANIC, fond CC al PCR-Secția Relații Externe, dosar nr. 47/1966, f. 7.

²⁶ *Ibidem*, f. 8

²⁷ AMAE, fond Mali, Problema 220/an 1966/ Mali, dosar nr. 62, ff. 19-20

²⁸ AMAE, fond Mali, Problema 220/an 1966/ Mali, dosar nr. 63, ff.14-15

²⁹ AMAE, fond Mali, Problema 210/an 1968/ Mali, dosar nr. 75, f 14.

În concluzie, relațiile dintre România și Mali între anii 1960-1968 s-au desfășurat la un nivel limitat deși statul african a manifestat o apropiere față de statele socialiste. Principalele cauze care au dus la acest lucru au fost posibilitățile limitate ale României de a ajuta statul african dar și apropierea mai mare de URSS, lucru care s-a văzut în 1968 atunci când s-a poziționat alături de aceasta în conflictul din Cehoslovacia. Cu toate acestea, în perioada studiată au fost semnate câteva acorduri de schimburi comerciale și cooperare culturală, având loc și câteva vizite reciproce ale unor delegații din cele două state.

BIBLIOGRAPHY

- I. Documente.
 1. Arhivele Ministerului Afacerilor Externe
 - a. Fond Africa, dosar nr. 31
 - b. Fond Mali, dosare: 15, 30, 39, 46, 62, 63, 75.
 2. Arhivele Naționale Istorice Centrale
 - a. Fond CC al PCR-Secția Relații Externe, dosar nr. 47/1966
 - b. Fond Institutul Cultural pentru Relații Culturale cu Străinătatea-Africa, dosar nr. 9/1960-1962 și 19/1962-1964
 - c. Fond Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale, dosar nr. 23/1963-1964
- II. Presă
 1. *Scânteia*, an 1960
- III. Lucrări speciale
 1. Deschamps, Hubert, Ganiage, Jean, *L'Afrique au XX-eme siecle*, Sirey, Paris, 1966.
 2. Gliga, Vasile (coord.), *Reprezentanțele diplomatice ale României*, volumul III, Editura Politică, București, 1973